

Oblikovanje mesta po meri človeka: dela Jožeta Plečnika v Ljubljani

Pogovor ob začetku Plečnikovega leta

25. januar ob 18:00

Spletni prenos: <https://www.youtube.com/watch?v=Nwixdys7-AY>

Sodelujoči: Boštjan Vuga, Nika Grabar, Matjaž Uršič, Neža Čebren Lipovec in Matej Andraž Vogrinčič

Pogovor, ki ga v Muzeju za arhitekturo in oblikovanje pripravljamo ob začetku Plečnikovega leta, je posvečen obletnici rojstva Jožeta Plečnika in uvodu v februarско razstavo o vpisu arhitektovih del na Unescov seznam svetovne kulturne in naravne dediščine.

Izbrana arhitektova dela v Ljubljani so bila lansko leto vpisana na seznam kot izjemen primer urbanega oblikovanja po meri človeka. Arhitekt je v skladu z osebno, globoko humano vizijo preoblikoval mesto v dialogu z že obstoječimi konteksti, vnašal nove vsebine in postavil človeka v središče javnega prostora. V mestu je razvil orientacijo, nove urbane potenciale in omogočil raznoliko uporabo prostora. Plečnikov pristop se razlikuje od takratnih novih modernističnih usmeritev in ga danes razumemo kot sodobnega. Vpis na seznam je izjemno priznanje za arhitektovo dediščino, hkrati pa skupna, trajna zaveza za ohranjanje vrednot njegovih del.

Vrednote Plečnikove dediščine

Tomaž Štoka, koordinator delovne skupine za pripravo nominacije del arhitekta Jožeta Plečnika za vpis na Unescov seznam bo v uvodu predstavil proces priprave nominacije, ki je zahteval razmislek in artikulacijo vrednot Plečnikove dediščine, ki jih z vpisom predstavljamo svetu.

“Potreben je bil odmik od osebnosti, ki pogosto pritegne pozornost pri raziskovanju njegovih del, in se po Unescovi metodologiji usmeriti v same atribute arhitektove dediščine, izluščiti tiste vrednote, ki imajo t. i. izjemno univerzalno vrednost.”

Plečnikova dela v Ljubljani so zelo raznovrstna, v njih prepoznamo številne kvalitete, prav tako se je njihovo vrednotenje skozi čas spreminjalo. Od nastanka so veljala za obrobna in širše manj znana, saj je bil bolj kot dialog oziroma sobivanje človeka v prostoru s preteklimi oblikami in sodobnimi dosežki v ospredju vsesplošni tehnološki razvoj, prihodnost in iskanje novosti. Aktualna in svetovno prepoznana so postala v času zatona modernizma konec sedemdesetih let 20. stoletja, ko se je pogled porajajoče postindustrijske družbe usmeril v upoštevanje arhitekturne zgodovine in njenih spoznanj.

Sodobni pomen Plečnikovih del

Danes ugotavljamo, kako so lahko Plečnikova dela referenčna točka za mnoge sodobne izzive in dobra osnova za razmislek o kakovostnem okolju za dobrobit posameznika in družbe, ki upošteva dosežke preteklih obdobij in sodobne posege. Tako se nam odpirajo številna vprašanja. Kakšen je sodobni pomen Plečnikovih del? Kako misliti in občutiti mesto danes? Kako umestiti človeka v središče javnega življenja? Na kakšen način povezati strokovnjake, uporabnike in skupnosti? In

mnoga druga. O vsem tem se bomo na okrogli mizi pogovarjali z arhitektom **Boštjanom Vugo, Niko Grabar**, raziskovalko in strokovnjakinjo za arhitekturo 20. stoletja, **Matjažem Uršičem**, urbanim sociologom, **Nežo Čebrom Lipovec**, raziskovalko na področju konservatorstva in dediščinskih študijev, ter vizualnim umetnikom **Matejem Andražem Vogrinčičem**. Pogovor bo povezovala **Špela Spanžel**, vodja nominacije za vpis del arhitekta Jožeta Plečnika na Seznam svetovne dediščine

Plečnikovo leto v MAO

Vpis izbranih Plečnikovih del na Unescov seznam je najvišje priznanje za arhitektovo dediščino in pomemben prispevek k mednarodnemu vrednotenju. Hkrati pa za nas predstavlja, pomembno zavezo za uspešno delo na področjih vrednotenja, ohranjanja in upravljanja njegove dediščine tudi v prihodnje. V Plečnikovem letu pripravljamo več razstav. Uvodnemu dogodku, okrogli mizi, že februarja sledi razstava na temo vpisa Plečnikovih del na Unescov seznam. Majski Bienale oblikovanja (BIO 27) bo v okviru produkcijske platforme med drugim tematiziral potencial Plečnikovih pristopov za vključevanje vernakularnih elementov v sodobno oblikovanje. V oktobru pa pripravljamo razstavo *Stari – novi svet: Jože Plečnik in njegov milje*, ki obravnava kompleksno razmerje med Plečnikom in drugimi arhitekti, predvsem njegovimi študenti.

PROGRAM

Dela Jožeta Plečnika v Ljubljani – urbano oblikovanje po meri človeka

Kustosi: Špela Spanžel, Tomaž Štoka, dr. Bogo Zupančič

7. 2.–8. 5. 2022 I MAO

Odbor za svetovno dediščino je na svojem 44. zasedanju izbrana Plečnikova dela vpisal na Unescov seznam svetovne dediščine. Projekt priprave nominacije je za stroko, upravljavce in lastnike posameznih spomenikov pomenil velik izziv. Uspešen vpis temelji na skupinskem delu, strokovnosti in preglednosti, saj je kljub vsebinski zahtevnosti projekta snovalcem nominacije uspelo povezati vse ravni dediščine – od ohranjanja prek interpretacije in pravne zaščite do upravljanja. Razstava bo predstavila projekt, ki je privedel do vpisa Plečnikovih del na Unescov seznam svetovne dediščine.

27. Bienale oblikovanja (BIO 27) – Supervernakularno, oblikovanje za regenerativno prihodnost

Kustosinji: Jane Withers in Ria Hawthorn (asistentka kustosinje)

26. maj–29. september 2022 I MAO

Supervernakularno, tema BIO 27, raziskuje ambiciozno in vse bolj množično gibanje, ki se navdihuje v vernakularni in avtohtoni arhitekturi ter oblikovalskih tradicijah z vsega sveta. BIO 27 bo združil oblikovalce in mislece, ki kot navdih za inovacije 21. stoletja raziskujejo alternative za industrijske in tehnocentrične pristope. Osrednja razstava bo skozi projekte, ki so bili izbrani zaradi svojega posebnega pristopa, predstavila primere supervernakularnega ter prakse doma in po svetu. Garnitura, sodelujoča skupina, bo pod mentorstvom arhitekturnega raziskovalca in fotografa Adama

Štēcha raziskovala Plečnikov pristop ustvarjalnega vkljuēevanja vernakularnih elementov v moderno oblikovanje, izsledke pa aplicirala na kontekst bivanja v prihodnosti.

Kako je nastajala Plečnikova Ljubljana

Maj–junij 2022 I Mala galerija Cankarjevega doma

Za časa kratkega življenja kraljevine je Ljubljana doživela enega izmed svojih najpomembnejših in najplodovitejših arhitekturnih obdobj. Jože Plečnik je s svojimi številnimi intervencijami preoblikoval mesto v simbolno narodno prestolnico. Istočasno je nastajala tudi moderna Ljubljana, ki se je ozirala bolj k sodobnim arhitekturnim tokovom. Razstava bo predstavila arhitekturne metamorfoze mesta, tako Plečnikovo kot moderno Ljubljano. Fotografska razstava bo v Cankarjevem domu na ogled v okviru spremljevalnega programa ob razstavi skupine Klub neodvisnih slovenskih likovnih umetnikov.

Stari-novi svet: Jože Plečnik in njegov miljé

Kustosi: dr. Bogo Zupančič, Tomaž Štoka, Natalija Lapajne, dr. Miloš Kosec

Oktober 2022–marec 2023 I MAO

Čas po prvi svetovni vojni, ko je nastala večina Plečnikovih del, je bil usmerjen bolj v vsesplošen tehnološki razvoj, v iskanje novosti, ne pa v dialog oziroma sobivanje človeka s preteklimi oblikami in sodobnimi dosežki v prostoru. Plečnikova vizija ureditve urbanega prostora je bila drugačna. Ni bila modernističen predlog, ampak rekolekcija fragmentov, ki jih je skrbno zbiral, jih interpretiral in nato osmislił znotraj enovite celote. Razstava bo obravnavala vrednote Plečnikove dediščine in se dotaknila okoliščin njegovih del ter kompleksnega razmerja med njim in drugimi arhitekti, predvsem njegovimi študenti.

Plečnikove žale – vrt vseh svetih

Kustosinja: Natalija Lapajne

1. 12. 2022–marec 2023 I MAO

Poslovilni kompleks Žale – Vrt vseh svetih je arhitekt oblikoval kot mesto mrtvih, v katero vstopimo skozi monumentalne propileje. V nasprotju s takrat novimi pristopi h gradnji pokopališč se je arhitekt odločil za postavitev poslovilnih vežic v duhu lokalne tradicije in različnosti arhitekturnih tipov, povzetih iz zgodovine arhitekture: za vzore so mu denimo služili prazgodovinski tumulus, antični tempelj, bizantinska in daljnovzhodna arhitektura ter še druge zgodovinske oblike. Celoto je dopolnil s preišljeno rabo zelenih prvin. Na razstavi bo poslovilni kompleks predstavljen z maketo, načrti in fotografijami.

Vodeni ogledi Plečnikove Ljubljane, razstav, natečaj in ustvarjalne delavnice

2022 I MAO

V Plečnikovem letu bomo z vodenimi sprehodi po središču Ljubljane podrobneje spoznavali arhitektovo vizijo mesta ter izpostavljali kakovosten javni prostor, ki ga je z večjimi in manjšimi popravki nadgradil in povezal v niz trgov, parkov, ulic, sprehajališč, mostov in javnih objektov. Prav

tako bodo ob razstavah, posvečenih Plečniku, potekali redni vodeni ogledi, namenjeni različnim starostnim in interesnim skupinam.

Za osnovnošolce in dijake v letošnjem letu pripravljamo filmski natečaj, kjer bomo iskali kratke zgodbe o Plečnikovi arhitekturi. Jožet Plečnika pa bomo z najmlajšimi spoznavali tudi skozi redni ustvarjalni program, ki ga za otroke med 5. in 12. letom v MAO pripravljamo vsako drugo nedeljo.